

The Polish Society of Family Medicine
The Association of Friends of Family Medicine & Family Doctors

PL ISSN 1734-3402

Family & Medicine Primary Care Review

Quarterly

2009

January–March

Vol. 11, No. 1

WYDAWNICTWO
Continuo

Indexed in:
EMBASE/Excerpta Medica
Index Copernicus 5.72 pts
MNiSzW 4 pt

Komitet Naukowy

Prof. dr med. Dieter Adam (Monachium, Niemcy),
Prof. dr med. Jiří Beneš (Praga, Czechy),
Dr n. med. Luc van Berkestijn (Utrecht, Holandia),
Dr hab. Jerzy Błaszczyk (Wrocław),
Dr n. med. Stephan Böse-O'Reilly (Monachium, Niemcy),
Dr Nilzete Liberato Bresolin (Florianopolis, Brazylia),
Dr Walbia Salete Bittencourt Correa (Florianopolis, Brazylia),
Prof. dr hab. Jerzy Czernik (Wrocław),
Prof. dr med. George Freeman (Londyn, Wielka Brytania),
Prof. dr med. Suleyman Görpelioglu (Izmit, Turcja),
Prof. dr med. Hans-Joachim Hannich (Greifswald, Niemcy),
Prof. dr hab. Antonina Harłodzińska-Szmyrka (Wrocław),
Prof. dr hab. Wanda Horst-Sikorska (Poznań),
Prof. dr med. Steinar Hunskaar (Bergen, Norwegia),
Prof. dr hab. Andrzej Kiejna (Wrocław),
Prof. dr hab. Jerzy Kołodziej (Wrocław),
Prof. dr hab. Tadeusz Koziolec (Szczecin),
Prof. dr hab. Piotr Kuna (Łódź),
Dr n. med. Krzysztof Kuszewski (Warszawa),
Prof. dr hab. med. Andrzej Kübler (Wrocław),
Prof. dr med. Radoslav Kveder (Ljubljana, Słowenia),
Prof. dr hab. Witold Lukas (Katowice),
Prof. dr hab. Jerzy Łopatyński (Lublin),
Prof. dr hab. Andrzej Mackiewicz (Poznań),
Prof. dr med. Bengt Mattsson (Göteborg, Szwecja),
Prof. dr hab. Zuzanna Morawska (Wrocław),
Prof. dr med. John Noble (Boston, USA),
Prof. dr med. Marc Nyssen (Bruksela, Belgia),
Dr n. med. Patricia Owens (Liverpool, Wielka Brytania),
Prof. dr hab. Leszek Paradowski (Wrocław),
Sir Prof. Denis Pereira-Gray (Londyn, Wielka Brytania),
Prof. dr hab. Tadeusz Płusa (Warszawa),
Prof. dr hab. Andrzej Radzikowski (Warszawa),
Prof. dr hab. Andrzej Rajewski (Poznań),
Dr n. med. Lindsay Roberts (Balgowlah Heights, Australia),
Prof. dr hab. Zbigniew Rudkowski (Wrocław),
Prof. dr hab. Bolesław Rutkowski (Gdańsk),
Dr n. med. Hogne Sandvik (Bergen, Norwegia),
Prof. dr hab. Janusz Siebert (Gdańsk),
Dr n. med. Jaime Correia de Sousa (Matosinhos, Portugalia),
Prof. dr hab. Andrzej Steciwko (Wrocław),
Dr n. med. Loreta Strumylaite (Kaunas, Litwa),
Prof. dr hab. Andrzej Szczeklik (Kraków),
Prof. dr hab. Zenon Szewczyk (Wrocław),
Dr n. med. Andrzej Szpakow (Grodno, Białoruś),
Prof. dr hab. Piotr Szyber (Wrocław),
Prof. dr hab. Barbara Świątek (Wrocław),
Prof. dr med. Vytautas Usonis (Wilno, Litwa),
Prof. dr med. Irma Virjo (Tampere, Finlandia),
Prof. dr hab. Kazimierz Wardyn (Warszawa),
Dr n. med. Muharem Zildzic (Tuzla, Bośnia Hercegowina),
Prof. dr hab. Zygmunt Zdrojewicz (Wrocław),
Prof. dr hab. Irena Zimmermann-Górska (Poznań)

Komitet Redakcyjny

Redaktor Naczelny: prof. dr hab. med. Andrzej Steciwko
Zastępcy Redaktora Naczelnego: dr n. med. Andrzej Staniszewski,
dr n. med. Iwona Pirogowicz
Sekretarz Redakcji: dr n. med. Donata Kurpas
Członkowie Redakcji: dr n. med. Jarosław Drobniak, dr n. med. Bartosz J. Sapiłak,
dr n. med. Agnieszka Mastalerz-Migas, dr hab. n. med. Katarzyna Życińska

Adres Redakcji

Katedra i Zakład Medycyny Rodzinnej, Akademia Medyczna we Wrocławiu,
ul. Syrokomli 1, 51-141 Wrocław, tel. (071) 325-51-26, tel./fax (071) 325-43-41
e-mail: pmr@pmr.am.wroc.pl www.familymedreview.org
Osoba kontaktowa: dr n. med. Donata Kurpas
tel. (071) 326-68-75, e-mail: pmr@pmr.am.wroc.pl

Kwartalnik jest współfinansowany przez PTMR i SPMRiLR

Wydawca

WYDAWNICTWO
Continuo

Biuro i prenumerata: ul. Lelewela 4, pok. 325, 53-505 Wrocław
tel./fax (071) 791-20-30, 0 601 77-47-33
e-mail: biuro@continuo.wroclaw.pl www.continuo.wroclaw.pl
Osoba kontaktowa: Jan Kuźma – Redaktor Wydawnictwa
tel. (071) 791-20-30, e-mail: wydawnictwo@continuo.wroclaw.pl

Wszelkie prawa zastrzeżone. Żaden fragment tego wydania, ani w całości,
ani w części, nie może być powielany lub zapisywany w formie odtwarzalnej
bez uzyskania wcześniejszej pisemnej zgody Wydawcy.
Wydawca nie odpowiada za treść zamieszczanych reklam i ogłoszeń

Projekt graficzny: Maciej Szłapka
Przygotowanie do druku: Pracownia Składu Komputerowego TYPO-GRAF
Druk: Wrocławska Drukarnia Naukowa PAN im. S. Kulczyńskiego Sp. z o.o.
Nakład: 1000 egz.

Spis treści

- 7 Słowo wstępne – Andrzej Steciwko

ARTYKUŁY REDAKCYJNE

- 11 Tadeusz Płusa • Kontrolowanie zapalenia w drobnych oskrzelach jako nowa perspektywa w leczeniu astmy oskrzelowej
- 16 Hogne Sandvik • Ewolucja praktyki lekarza ogólnego w Norwegii (w jęz. ang.)

PRACE ORYGINALNE

- 21 Maria Magdalena Bujnowska-Fedak, Ewa Krawiecka-Jaworska • Rola i przydatność badania ultrasonograficznego w rozpoznawaniu bólów brzucha w praktyce lekarza rodzinnego
- 26 Ryszard Grębowski, Ludmiła Marcinowicz • Zalety i ograniczenia pytań otwartych w ankietowych badaniach zadowolenia pacjentów z opieki lekarza rodzinnego
- 32 Wolfgang Hannöver, Hans-Joachim Hannich • Czynniki warunkujące zapewnienie opieki psychiatrycznej w Niemczech na terenie wiejskim (w jęz. ang.)
- 37 Ewa Krawiecka-Jaworska, Maria Magdalena Bujnowska-Fedak • Przydatność badań ultrasonograficznych szyi, w szczególności tarczycy i węzłów chłonnych, w praktyce lekarza rodzinnego
- 42 Elżbieta Mizgała, Witold Lukas, Witold Drzastwa, Ewa Bujak-Rosenbeiger, Adam Tomczyk, Krystian Adamik, Aleksandra Oleksiak • Ocena skuteczności modyfikacji stylu życia u dzieci i młodzieży zagrożonych nadwagą i otyłością w warunkach praktyki lekarza rodzinnego
- 50 Karolina Pelc, Katarzyna Stępień, Alicja Błaszczków, Brygida Beck • Częstość występowania przeciwciał do antygenów krwinek czerwonych u kobiet ciężarnych województwa opolskiego
- 53 Aleksandra Stangret, Anna Cendrowska, Dariusz Szukiewicz • Kurs szkoły rodzenia jako sposób na obniżenie poziomu lęku przed porodem

PRACE POGLĄDOWE

- 61 Ewa Otto Buczkowska, Jerzy Szczepański • Zanim zdarzy się nieszczęście – różne formy maltretowania dzieci. Część I
- 68 Karolina Gerreth, Maria Borysewicz-Lewicka • Stomatologiczne potrzeby profilaktyczno-lecznicze dzieci i młodzieży – uczniów szkół specjalnych
- 73 Wolfgang Hannöver • Planowanie i ocena interwencji zapobiegających zaburzeniom psychicznym – tworzenie zintegrowanego schematu postępowania (w jęz. ang.)
- 81 Magdalena Mazurak, Małgorzata Czyżewska, Elżbieta Gajewska • Metabolizm witaminy D w okresie noworodkowym, relacje matczyno- płodowe
- 88 Izabella Uchmanowicz, Beata Jankowska, Ewa Molka • Narzędzia pomiaru jakości życia w chorobach układu sercowo-naczyniowego
- 94 Szymon Wieczorek, Elżbieta Poniewierka • Ocena czynności wątroby

KSZTAŁCENIE USTAWICZNE

- 99 Maria Borysewicz-Lewicka • Aspekty stomatologiczne w praktyce lekarza rodzinnego

SPRAWOZDANIA

- 103** Sprawozdanie z III Kongresu Top Medical Trends 2009 (Poznań, 13–15 marca 2009 r.)
- 107** XVII Ogólnopolski Zjazd Studenckich Kół Nefrologicznych oraz Medycyny Rodzinnej z udziałem lekarzy (Kudowa Zdrój, 16–18 kwietnia 2009 r.)

KOMUNIKATY

10, 20, 60

Contents

- 7 Słowo wstępne – Andrzej Steciwko

EDITORIAL

- 11 Tadeusz Płusa • Control of small airways inflammation as a new perspective in asthma management
- 16 Hogne Sandvik • The evolution of general practice in Norway

ORIGINAL PAPERS

- 21 Maria Magdalena Bujnowska-Fedak, Ewa Krawiecka-Jaworska • The role and usefulness of ultrasound in the diagnosis of abdominal pain in general practice
- 26 Ryszard Grębowski, Ludmiła Marcinowicz • Advantages and limitations of open questions in questionnaire studies of patients' satisfaction with family doctor care
- 32 Wolfgang Hannöver, Hans-Joachim Hannich • Determinants of mental health care provision in a rural area in Germany
- 37 Ewa Krawiecka-Jaworska, Maria Magdalena Bujnowska-Fedak • The usefulness of ultrasound of the neck region, in particular the thyroid gland and lymph nodes, in general practice
- 42 Elżbieta Mizgała, Witold Lukas, Witold Drzastwa, Ewa Bujak-Rosenbeiger, Adam Tomczyk, Krystian Adamik, Aleksandra Oleksiak • An assessment of the effectiveness of lifestyle modification in children and adolescents at risk for overweight and obesity in family practice environment
- 50 Karolina Pelc, Katarzyna Stępień, Alicja Błaszczków, Brygida Beck • Incidence of the antibodies to antigens of red blood cells in pregnant women in the area of Opole
- 53 Aleksandra Stangret, Anna Cendrowska, Dariusz Szukiewicz • The prenatal classes course as a method for fear of childbirth level reduction

REVIEWS

- 61 Ewa Otto Buczkowska, Jerzy Szczepański • Before disaster happens – multiple forms of childhood maltreatment – Part I
- 68 Karolina Gerreth, Maria Borysewicz-Lewicka • Dental care needs of special-care school-children and adolescents
- 73 Wolfgang Hannöver • Planning and evaluating preventive interventions for psychiatric disorders – towards an integrated framework
- 81 Magdalena Mazurak, Małgorzata Czyżewska, Elżbieta Gajewska • Vitamin D metabolism in the neonatal period, feto-maternal relationship
- 88 Izabella Uchmanowicz, Beata Jankowska, Ewa Molka • Quality of life questionnaires for cardiovascular diseases
- 94 Szymon Wieczorek, Elżbieta Poniewierka • Assessment of liver function

CONTINUOUS MEDICAL EDUCATION

- 99 Maria Borysewicz-Lewicka • Important dental aspects in family physician practice

REPORTS

- 103** Report from III Congress Top Medical Trends 2009 (Poznań, 13–15 March 2009)
- 107** The 17th Polish Nephrology and Family Medicine Student Societies and General Practitioners Meeting (Kudowa Zdrój, 16–18 April 2009)

ANNOUNCEMENTS

10, 20, 60

Słowo wstępne

Szanowni Państwo, Koleżanki i Koledzy,

Przekazuję w Państwa ręce pierwszy numer naszego kwartalnika w 2009 roku. Jak zawsze, staraliśmy się dobrać najciekawsze artykuły oryginalne, poglądowe oraz tradycyjnie, w ramach kształcenia ustawicznego, artykuł „Aspekty stomatologiczne w praktyce lekarza rodzinnego”.

W moim przekonaniu są one niezmiernie przydatne w codziennej praktyce lekarskiej. W tym numerze omawiane są m.in. wyniki badań w zakresie roli i przydatności badania ultrasonograficznego w diagnostyce bólu brzucha oraz w różnych chorobach tarczycy i węzłów chłonnych. Niezmiernie ciekawym artykułem jest praca dotycząca czynników warunkujących zapewnienie opieki psychiatrycznej w Niemczech na terenie wiejskim. Innym poruszonym zagadnieniem w tym numerze wśród prac oryginalnych jest ocena skuteczności modyfikacji stylu życia u dzieci i młodzieży zagrożonych nadwagą oraz otyłością w warunkach praktyki lekarza rodzinnego, a także 2 prace dotyczące badań u kobiet ciężarnych i częstości występowania przeciwciał antygenów krwinek czerwonych oraz możliwości obniżenia lęku przed porodem.

Wśród prac poglądowych poruszone zostały najistotniejsze tematy przydatne w codziennej pracy lekarza rodzinnego, takie jak: maltretowanie dzieci, różne aspekty zaburzeń psychicznych, jakość życia w chorobach układu sercowo-naczyniowego i ocena czynności wątroby. Ta wielowątkowość wśród prac poglądowych stanowi bardzo cenne źródło informacji na temat występowania problemów, z jakimi mamy coraz częściej do czynienia.

Jestem głęboko przekonany, że prezentowane artykuły spotkają się z Państwa zainteresowaniem przyczynią się do jeszcze bardziej skutecznego rozwiązywania problemów diagnostyczno-terapeutycznych w codziennej pracy.

Redaktor Naczelny
Prof. dr hab. med. Andrzej Steciwko

Dr. Hogne Sandvik

I was born in 1954. After graduating from medical school (University of Trondheim) in 1980, I completed my internship (1 year hospital, "year general practice) and received authorization as a medical doctor. Thereafter, I worked as a district physician north of Bergen for 7" years.

After having completed one additional year of hospital training I was approved as a general practice specialist in 1991. Since then I have been working as a general practitioner (GP) in Bergen. I have been involved in research since the late 1980s and have published a number of papers on various subjects. In 1995 I defended my doctoral thesis on the subject of female urinary incontinence.

The history of medicine is a subject that I find fascinating, and while working as a country GP, I started digging into the local medical history of the district. Over the years these studies resulted in a dozen papers in the Journal of the Norwegian Medical Association.

I have been an active Internet user since 1993, and served as webmaster for the Department of Public Health and Primary Health Care (University of Bergen) for almost 15 years. In 1996 I started a national mailing list for Norwegian GPs. It was named "Eyr", after the old Nordic goddess of medicine. "Eyr" has developed into a popular forum for discussion among Norwegian GPs. I also conducted one of the first studies on the use of the Internet for health purposes (BMJ 1999).

A couple of papers can best be labeled as "satirical science". In an experimental study we were able to refute garlic's alleged protective effect against vampires. A related study, "Effect of ale, garlic, and soured cream on the appetite of leeches" (BMJ 1994) was awarded with the 1996 Ig Nobel Prize in biology.

In June 2001 Norway reformed its primary health services and introduced the Regular General Practitioner Scheme. It is a contractual system based on listing and capitation. In 2005 I edited the evaluation report on this reform. An English summary was published in "Family Medicine & Primary Care Review" 2006; 8(2); 314–319.

Prof. dr hab. med. Tadeusz Płusa

Profesor nauk medycznych i kierownik Kliniki Chorób Wewnętrznych, Pneumonologii i Alergologii CSK MON Wojskowego Instytutu Medycznego w Warszawie (od 1991 r.).

W latach 1966–1972 studiował na Wydziale Lekarskim Wojskowej Akademii Medycznej w Łodzi, następnie pracował jako asystent w II Klinice Chorób Wewnętrznych CSK WAM w Warszawie (1972–1979), gdzie doktoryzował się w 1976 r., uzyskując jednocześnie specjalizację I stopnia z chorób wewnętrznych. Dwa kolejne lata spędził jako asystent Oddziału Chorób Wewnętrznych w Polowym Szpitalu UNEF w Egipcie.

Po uzyskaniu w 1979 r. tytułu specjalisty II stopnia z zakresu chorób wewnętrznych przebywał w Korei jako Chief Medical Officer w Misji Polskiej Komisji Państw Neutralnych (1979–1980). Po powrocie do kraju pracował w II Klinice Chorób Wewnętrznych CSK WAM w Warszawie jako starszy asystent (do 1985 r.), a po uzyskaniu stopnia doktora habilitowanego – jako docent tej Kliniki (1985–1991).

W 1989 r. uzyskał specjalizację z zakresu alergologii, w dwa lata później – także z pneumonologii. W tym samym 1991 r. otrzymał tytuł naukowy profesora.

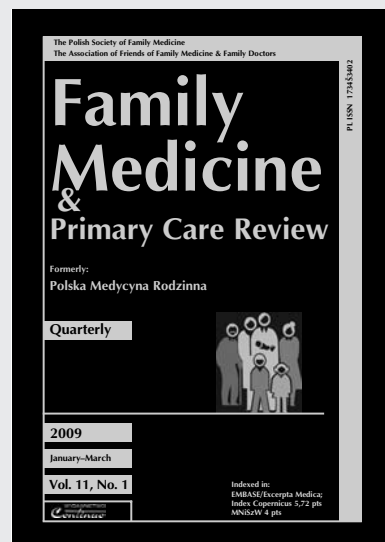
Prof. dr hab. Tadeusz Płusa jest naczelnym specjalistą w zakresie pneumonologii i alergologii Wojskowej Służby Zdrowia (od 1992 r.), a także Konsultantem Krajowym Ministra Zdrowia ds. Obronności Kraju w dziedzinie chorób wewnętrznych (od 2004 r.). W latach 1997–2000 przewodniczył Komisji Nauk Niezabiegowych KBN. Obecnie jest członkiem Sekcji Medycznej Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów (od 2006 r.) oraz członkiem Komisji Chorób Układu Oddechowego Komitetu Patofizjologii Klinicznej PAN (od 2007 r.).

W latach 1990–1994 był Redaktorem Naczelnym czasopisma „Pneumologia i Alergologia Polska”, a w okresie od 2001 do 2008 r. Redaktorem Naczelnym „Lekarza Wojskowego” – oficjalnego organu Sekcji Lekarzy Wojskowych Polskiego Towarzystwa Lekarskiego. Od 1994 r. jest Redaktorem Naczelnym kwartalnika „International Review of Allergology and Clinical Immunology”, będącego oficjalnym organem Polskiego Towarzystwa Alergologicznego, a od 1996 r. do chwili obecnej – również Naczelnym Redaktorem „Polskiego Merkuriusza Lekarskiego” (organu PTL).

Prof. dr hab. Tadeusz Płusa jest autorem lub współautorem 370 prac oryginalnych; 14 monografii z zakresu pneumonologii i alergologii; 75 artykułów redakcyjnych i 74 artykułów przeglądowych opublikowanych w kraju i za granicą. Uczestniczył w ponad 200 zjazdach i konferencjach krajowych jako wykładowca, a także w ponad 75 zjazdach zagranicznych, prowadząc sesje i przedstawiając wykłady. Zorganizował 18 konferencji naukowo-szkoleniowych wojskowej służby zdrowia, 8 zjazdów międzynarodowych i 42 miejscowych sympozjów i spotkań naukowych.

Zapraszamy do prenumeraty
kwartalnika

Family & Medicine & Primary Care Review

Członkowie PTMR otrzymują prenumeratę w ramach składki rocznej, która wynosi 60 zł
Nr konta Polskiego Towarzystwa Medycyny Rodzinnej:
BISE BANK S.A. I O/Wrocław 47 1370 1356 0000 9540 3500 0110

Klienci indywidualni, instytucje, firmy mogą zamówić prenumeratę u Wydawcy:

- dokonując przedpłaty: kwotę 60 zł należy przelać przekazem pocztowym lub przelewem bankowym z adnotacją „prenumerata FM&PCR 2009” na rachunek:
Wydawnictwo Continuo
PKO BP SA IV O/Wrocław 23 1020 5242 0000 2002 0025 0019
(071) 791-20-30
- telefonicznie: (071) 791-20-30
- faxem: (071) 791-20-30
- e-mailem: biuro@continuo.wroclaw.pl
- stroną internetową: www.continuo.wroclaw.pl
- pocztą: Wydawnictwo „Continuo”
ul. Lelewela 4, pok. 325
53-505 Wrocław

Prenumerata będzie realizowana od momentu jej opłacenia.
W cenę prenumeraty wliczone są koszty przesyłki.

Klienci zagraniczni mogą zamówić prenumeratę w CHZ ARS POLONA S.A.
ul. Obrońców 25,
03-933 Warszawa
tel. +48 22 509-86-61, 509-86-63, fax: +48 22 509-86-40
e-mail: arspolona@arspolona.com.pl

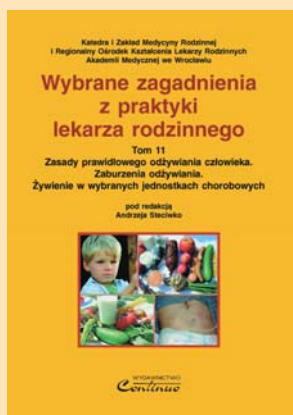
Wszelkie informacje i zapytania prosimy kierować na adres biura Wydawnictwa:

WYDAWNICTWO
Continuo

ul. Lelewela 4, pok. 325
53-505 Wrocław
tel./fax (071) 791-20-30
e-mail: biuro@continuo.wroclaw.pl

Za prenumeratę przysługuje 5 punktów edukacyjnych

Wybrane zagadnienia z praktyki lekarza rodzinnego

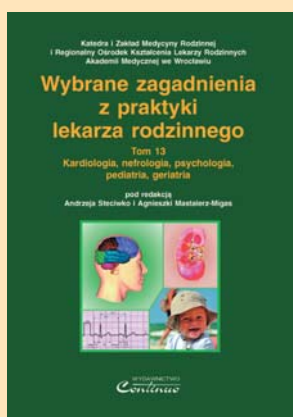
TOM 11 **Zasady prawidłowego odżywiania człowieka. Zaburzenia odżywiania. Żywność w wybranych jednostkach chorobowych**

pod redakcją Andrzeja Steciwo
2007, format B5, 212 stron, cena 23 zł

TOM 12 **Redukcja ryzyka w diagnostyce i leczeniu przez podnoszenie poziomu wiedzy i doświadczenia pracowników ochrony zdrowia (Right)**

pod redakcją Andrzeja Steciwo
2008, format B5, 184 strony, cena 22 zł

TOM 13 **Kardiologia, nefrologia, psychologia, pediatria, geriatra**

pod redakcją Andrzeja Steciwo i Agnieszki Mastelarz-Migas
2008, Format B5, 180 stron, cena 25 zł

Wydawnictwo prowadzi również sprzedaż wysyłkową
Zamówienia można składać telefonicznie, faxem lub e-mailem na adres:

Wydawnictwo CONTINUO
ul. Lelewela 4, pok. 325, 53-505 Wrocław
tel./fax (71) 791-20-30
e-mail: biuro@continuo.wroclaw.pl
www.continuo.wroclaw.pl

Przesyłki realizowane są za pobraniem na koszt zamawiającego (nie dotyczy bibliotek i księgarń).
Przedpłaty można wnieść na nr konta wydawnictwa: 23 1020 5242 0000 2002 0025 0019